

Pravost lepu poštovních známek

Pod tímto titulkem v dubnové Filatelii před osmdesáti lety (jak ten čas utíká!) vyšel v rubrice Znalecká hlídka můj text zabývající se stejnou problematikou, jako článek na přechozích stranách čísla dnešního. Oba materiály dělí bezmála tři dekády, během nichž však téma neztratilo nic na své závažnosti. Proto původní článek v aktualizované podobě přinášíme znovu.

FRANTIŠEK BENEŠ

Čtenář J. Plichta z Prahy nám tehdy napsal, že velmi vítá zahájení činnosti Filatelické zkušebny v Domě filatelie Profil v Praze: „Přeji zkušebně, aby brzy získala mezinárodní akreditaci a naši filatelisté operující v mezinárodním měřítku nemuseli platit ještě další zkoušení pravosti čs. známek v cizině. Jak jsem se dočetl, zkušebna si činí ambice i na posouzení pravosti lepu. Upozorňuji při této příležitosti na malou zprávu ve F14/79/435. Podle ni filatelističtí znalci v USA nevydávají při zkoušení známek potvrzení o pravosti lepu, protože jeho pravost nelze při dnešním stavu chemie a zručnosti reparátorů prakticky zjistit.

■ **FILATELISTIČTÍ ZNALCI** ve Spojených státech nevydávají při zkoušení známek potvrzení o pravosti lepu přesto, že i tuto zemi zasáhla vina „sbírání lepu na známkách“. Skutečnost, zda jde o pravý nebo dodatečně nanesený lep, nelze při dnešním stavu chemie a zručnosti reparátorů prakticky zjistit. lh

FILATELIE 14/1979 ● 435

Doufejme tedy, že naši znalci převyšují své americké kolegy. Já však věřím americkým znalcům, že lep nelze spolehlivě ověřit. Pochybuji, že by se u nás nenašel nikdo, kdo by např. na leteckém provizoriu Hradčany nedokázal udělat 'původní svěží' lep (se ziskem 1.100 Kč v nejlevnější řadě).“

Problematika pravosti a jakosti lepu je v posledním více než půlstoletí skutečně aktuální. Ale nebylo tomu tak vždycky. Po mnohá desetiletí byla tato otázka u nás i ve světě odbývána poznámkami typu – nesbíráme lep, ale známky. Například katalog Pofis ještě v roce 1966 v úvodu psal: „Za uvedené ceny dodáváme vždy známky bezvadné, které nemají z filatelického hlediska žádný zásadní nedostatek, u neupotřebených známek bez nálepky, s jednou nálepkou nebo se stopou po první nálepce.“

Jakost známek. Za uvedené ceny dodáváme vždy známky bezvadné, které nemají z filatelického hlediska žádný zásadní nedostatek, u neupotřebených známek bez nálepky, s jednou nálepkou nebo se stopou po první nálepce.

(Nalepování známek. Známkou přilepíme tak, že nálepkou přeložíme asi v jedné šestině, menší část přilepíme až na horní okraj známky těsně pod perforaci a větší díl, navličený pouze v dolní části, přitiskneme se známkou na příslušné místo na list alba. Neupotřebenou známku rychle po prvním přitlačení nadzvedneme, aby se nepřilepila na list přebytečnou vlhkostí kolem nálepky. Používáme jen nálepek z tenkého papíru s lepem, vyráběných k filatelistickým účelům [např. nálepky TAPA], a nikdy je nepůžeme.)



Jakost známek. Za uvedené ceny dodáváme známky z filatelického hlediska bezvadné. Na známky ve výběrových seštech nebo ve skupině losů, pokud mají menší přípustné vady, je dána patřičná sleva.

Nový směr sbírání zavádí vkládání svěžích známek do diofanových pošetek. Pošetky však musí být vyrobeny z jakostního materiálu, který nepřijímá vlhkost, a musí být zhotoveny tak, aby zůstala možnost přístupu vzduchu. V cizině vyráběné pošetky (např. HAWID, CRYSTAMOUNT aj.) jsou v tomto směru již značně dokonalé.



Správné umístění nálepky k připevnění známky

(Nalepování známek. Známkou přilepíme tak, že nálepkou přeložíme asi v jedné šestině, menší část přilepíme až na horní okraj známky těsně pod perforaci a větší díl, navličený pouze v dolní části, přitiskneme se známkou na příslušné místo na list alba. Neupotřebenou známku rychle po prvním přitlačení nadzvedneme, aby se nepřilepila na list přebytečnou vlhkostí kolem nálepky. Používáme jen nálepek z tenkého papíru s lepem, vyráběných k filatelistickým účelům. Kód dává přednost používání nálepek, tomu doporučujeme osvědčené nálepky TAPA, vyráběné papírnami v Táboře. Nalepování známek má být provedeno jemným způsobem.)

Některé publikace z té doby nanejvýše připouštějí, že nepoužitá známka s nálepkou má cenu o cca 10 % nižší než známka svěží. Taková tvrzení měla tuhé kořínky a hlavně generace předválečných sběratelů se s novým pohledem na „cenu lepu“ těžko smířovala.

Škody, které byly vinou zmíněných názorů napáchány, jsou, bohužel, už nenapravitelné. Nejde přitom jen o nižší prodejní cenu nepoužitých známek s nálepkou. Horší je, že například nepoužitě československé poválečné známky, které mnoho našich sběratelů na základě podobných „návodů“ nalepilo do pořisových alb, jsou nyní dokonce téměř neprodejně.

Dnes už je našťastí podíl kvality lepu neupotřebené známky na její ceně jasný snad každému našemu sběrateli. Doba povýšeného mávání rukou nad „pouhým lepidlem“ je za námi. Naše i světové katalogy správně rozlišují mezi kategoriemi „svěží“ a „s nálepkou či stopou po nálepce“, a u klasických známek uvádějí i kategorii „bez lepu“ (tu samozřejmě i u známek moderních, které v této podobě vyšly). Procentuální rozdíl v ceně mezi těmito kategoriemi není vždy stejný. Uvádím několik příkladů (číslo v závorce vyjadřuje, o kolik procent je známka * levnější než **).

Například čs. 5 h modrá Holubice 1920 s Řz 13 3/4, má v nejnovějším katalogu Pofis 2023 záznam *★ 25.000 Kč, ★ 15.000 Kč (- 40 %); letecká série USA z roku 1918 je v katalogu Michel oceněna na ** 870 MM a ★ 550 MM (- 37 %); švýcarský aršík Pro Juventute 1941 stojí ** 250 MM, ★ 125 MM (- 50 %); čs. série Rota Nazdar z roku 1935 ** 100 Kč, ★ 25 Kč (- 75 %) a německá výplatní série Osobnosti z roku 1926 stojí ** 2500 MM, ★ 260 MM (- 90 %). Všechny ceny uvedené u kategorie ★ se přitom vztahují na známky s původním nepoškozeným lepem s jednou lehkou nálepkou!

Známky s několika nálepkami, s těžším poškozením lepu nebo – a to je nejčastější případ – s částečně opraveným lepem (po odstranění nálepky) stojí ještě výrazně méně a rozdíl mezi jejich cenou a cenou stejných známek svěžích je v procentuálním vyjádření ještě vyšší.

Známky bez lepu a známky s celkově reparovaným lepem jsou pak ještě levnější než předchozí kategorie. Katalog Pofis 2023 uvádí: cena (★) = 40 % z ceny * u Hradčan, 30 % u Jubilejních 1928, 25 % u archových KDM? 1934, a u emisí ze závěru první republiky už známky bez lepu dokonce ani nehodnotí.

Z tohoto, pro mnohé sběratele možná až šokujícího přehledu vyplývá, že „lep může stát“ i desetkrát, ba i dvacetkrát víc, než „přední strana“ známky. Obecně vzato však tato skutečnost není zase tak nová, jak by se mohlo zdát. Filatelie jako obor je už více než sto let rozvíjena na principu kvality. Zodpovědní a předvídaví filatelističtí publicisté neustále upozorňovali a upozorňují, že před kvantitou je třeba dát přednost kvalitě a s ohledem na budoucí prodej je lepší mít i levnější, z hlediska jakosti však prvotřídní známky, než dražší kusy v nižší jakosti – což se samozřejmě týká i lepu. Ukázat si to můžeme na předválečném, ale nadčasovém článku znalce a redaktora Tribuny filatelistů Ervína Hirsche s názvem „Jak nás klamou“:

Žádný filatelista nebude tvrdit, že by známka s utrženým růžkem, prodřeným středem nebo natrženým okrajem byla obzvláštní ozdobou alba, a proto také dnešní sběratel, jemuž není estetický vzhled sbírky lhostejným, upírá zpravidla takovýmto známkovým poškozením útulek, i když prázdná pole alba volají po nájemníkovi. Starousedlíci jsou konečně ve sbírce dosti chráněni sběratelskou sentimentalitou, i když nemají vzhled filatelistických Adonisů. Tvoří historii alba a sběratel se s nimi loučí nerad, neboť se k nim pojí plno sladkobolných vzpomínek. Nejkrásnější náhradník je mu dlouho pouhým vetřelcem, jemuž musela ustoupit známka, kterou stokrát pohlídl svým zrakem. Proto také vidíte ve starších sbírkách vedle bezvadných kusů mnoho druhořadého materiálu, pocházejícího vesměs z dob, kdy počet známek byl nejvyšší filatelistovou metou.

Jednoho dne však přec jen zvítězí filatelistická logika a nastane hromadné vypovídání známkových invalidů ze sbírky: Nejprve odcházejí nejlevnější, postupně pak dražší, nahraditelné jen se značnými finančními obětmi. Osud takto vyřazené známky je smutný. Po letech odpočinku ve sbírce nastává údobí potulek, z výběrního

sešitku do obálek, z obálek do směsí, prodávané na váhu a tak stále v koloběhu ve společnosti tisíce levných známek nebo těch, které stihl stejný osud vyděděnců. Malé procento poškozených známek zakotví ve sbírkách začátečníků, většina jich po čase nezávratně zmizí.

To vše platí pro levnější nebo prostřední druhy známek, pro misera plebs, jimiž je trh v dokonalých kusech stále zásoben. Známkové šlechtičny těší se však zcela jiné péči. Nedostávají tak snadno výpovědi ze sbírek, a když se přec jen občas objeví nějaký kus na trhu, najde se okamžitě kupec, jenž ochotně zaplatí redukovanou cenu, neboť ví, že i tu nejsešlejší stařenku lze filatelisticky omladit, její jizvy vyhladit a tělesné vady zakrýt, takže z kosmetického salonu vychází často známka krásnější než bezvadné kolegyně téhož vydání. Opravit a doplnit zuby nebo osvěžit barvu odstraněním inkoustových skvrn je hračkou pro umělce, jenž provádí hlavně transplantaci celých částí a bezvadně doplňuje prodřená místa. Vyléčené známky opouštějí filatelistický „institut de beauté“ jako krásavice, provázené odbornými radami: „Račte se bezpodmínečně vyhýbat koupelím v benzínu nebo dokonce ve vodě, chraňte se oka, zostřenoho mikroskopem či silnou lupou, střežte se prohlídky na denním světle a vůbec, strážte se kvalitních sběratelů a reálních obchodníků.“ Jsou ovšem svědomití reparátoři, kteří svým pacientům vtisknou označení, že je zkrášlovali nebo opatřovali prothesou, je jich však jen malé procento, a proto se v mnohých sbírkách vypíná bývalá oběžnice nad počestnou stálíci.

Největší nebezpečí z těchto opravených známek hrozí střednímu sběrateli, neboť jeho sbírka obsahuje již vše levnější a jedině první vydání některých zemí volají u něho po doplnění. Byl zvyklý kupovat levně, snad i za třetinu katalogové ceny a chce tuto zkušenost uplatnit také u klasických známek. Neprošel ještě přísnou školou nedůvěry, a když jednoho dne mu je nabídnuta rarita za nízkou cenu, ztrácí rozvahu a platí. Často se pak po celý svůj život těší pohledem na kus, o němž se teprve jeho dědicové dozvědí, že je méněcenný nebo dokonce bezcenný.

Začátečník se o rarity ještě nezajímá, velký sběratel pak má tolik zkušeností nebo tolik odborných rádčů, že jej téměř nikdy neoklame předstíraná krása.

Nelze obecně říci, že by opravená známka byla bez ceny, záleží jen na způsobu opravy. Domalované známky nebo známky, jichž část je doplněna jinou známkou, jsou bezcenné, cena jiných opravených kusů řídí se podle druhu reparatury a musí býti vždy značně nižší než průměrného dobrého kusu a jen nepatrně vyšší, než byla cena téže známky před opravou.

Již z okolností, že velcí sběratelé dávají do sbírky raději poškozenou než opravenou raritu, nemožou-li ji sehnati v bezvadném exempláři, je patrna zásada, že oprava zvyšuje snad komerční, nikdy však filatelistickou cenu známky.

Mluvíme přitom samozřejmě o standardních známkách, nikoli o raritách, které se na trhu vyskytují jen zcela výjimečně, proto si u nich prostě nelze vybírat – a platí pro ně tedy jiná hlediska.

Důsledky této situace můžeme vidět – jako ostatně skoro všechno – z lepší i horší stránky. Tou lepší stránkou skutečnosti, že existují tak prospatné cenové rozdíly mezi známkami svěžími a známkami s nálepkou, je fakt, že prakticky vymizelo „klasické“ padělání známek ke škodě sběratelů (nemluvíme přitom o módním padělání pomocí kopírek, kde k rozpoznání falza stačí trochu silnější lupa). Je to přirozené, kdo by se obtěžoval paděláním „přední strany“ známek (tisk, přetisk, barva, razítko, zoubkování atd.), když tato „přední strana“ tvoří vlastně jen malou část z celkové ceny známky! Navíc je to pracné a je k tomu třeba mít určitou odbornost a pomůcky. Riziko odhalení je přitom poměrně velké a hrozí i reálné trestněprávní důsledky. Ze společenského hlediska je takové „klasické“ padělání odsouzenihodné, většina sběratelů by se na odhaleného pachatele dívala s despektem a zřejmě by se do smrti nezbavil cejchu nesolidního člověka, se kterým slušný filatelista nechce nic mít.

To takové padělání lepu je jiná káva! V podstatě je považováno za jakýsi kavalírský delikt a padělatel pomalu za dobrodince, který vlastně jen známky vylepšuje, ba div ne restauruje. Důsledkem takového blahovolného přístupu filatelistické veřejnosti je skutečnost – a to je ta horší stránka věci –, že se padělání lepu rozšířilo jako mor. Každý šmudlal je totiž přesvědčen, že sundat nálepkou z lepu známky není žádný problém. Nakonec k tomu nepotřebuje žádné zvláštní pomůcky, vystačí si se žiletkou a štětečkem. Výsledky pak podle toho vypadají – nerozpozná je jen velmi nepoučený sběratel. Samozřejmě jsou i mistři, kteří lep napodobí téměř dokonale. Ale důraz je třeba klást na slůvko „téměř“. Byly doby, a není to tak dávno, kdy v každém čísle západních filatelistických časopisů inzerovaly reparátorské firmy, které doslova za pár korun nabízely zhotovení nového „originálního“ lepu. Například v časopisu DBZ německá firma Olbrich pravidelně nabízela, že opatří známky novým lepem, který bude k nerozeznání od původního, a to za pouhé jedno euro (= 24 Kč) za kus! V tomtéž čísle DBZ firma Restaurátorské centrum J. Vogler rovněž z Německa nabízela odstranění nálepek se zachováním původního lepu včetně znalecké značky za zhruba dvojnásobek, tedy v přepočtu za necelou padesátikorunu za známku, a luxusní nový lep za jedno euro (= 24 Kč) za známku. Kromě toho i dodatečné ozoubkování, vsazení chybějících zoubků a celou řadu dalších reparací.

Jak je potom možné, že se svěží známky (např. zmíněná německá série Osobnosti z roku 1926) prodávají desetkrát, ba i dvacetkrát draž, než tytéž známky s nálepkou? Proč majitelé tak drahých známek, kde rozdíl mezi * * a * je v tisících Michel euro, nenechají nálepky ze svých známek za pár euro odstranit? Proč sběratelé ve světě i u nás sbírají svěží známky a platí za ně mnohonásobky cen známek s nálepkou? Proč potom katalogy vůbec cenově rozlišují mezi * * a *, když z * jde * * udělat tak lehce? No prostě proto, že to není pravda! Padělaný lep rozpoznat samozřejmě lze a je přímo povinností znalců, aby to dělali (většina zahraničních znalců to také dělá a já se k tomu v Garantičních certifikátech vždy jasně a konkrétně vyjadřuji).

Už před 35 lety, ve Specializované příručce z roku 1988, to bylo na straně 540, v odstavci Lep známek, jasně uvedeno: „Zkušený a technicky dobře vybavený znalec musí dokázat rozlišit původní lep od padělaného právě tak jako v případech padělání kterékoli jiné součásti známky.“ To jsou zlatá slova! Už za první republiky znalci Gilbert a Mrňák velice dbali na to, že na známky s částečně nebo zcela padělaným lepem zásadně otiskovali znaleckou značku o něco výše. Znalec Rieger na takové známky většinou dokonce umisťoval dnes už téměř zapomenutou znaleckou značku „čtyřku v kroužku“. Tyto mezinárodní zásady jsou uvedeny v přehledech „Význam poloh zkušební značky“, které vyvíjí otištěny v katalogích (např. v letošním katalogu Pofis ČSR I na 2. straně obálky), a bývají i součástí zoubkoměrů.

Smutnou skutečností ovšem je, že někteří naši dřívější znalci (ale i někteří současní – našťastí však nejde o členy Komise znalců SČF) na svou povinnost zabývat se při zkoušení známek i pravostí lepu rezignovali. Těžko soudit, proč tomu tak je či bylo, důvodů může být i víc. Některý znalec prostě pravost lepu určit nedokáže a ani se tomu nechce učit, jiný třeba v dobách, kdy lep nebyl tolik v popředí zájmu, rozpoznávání jeho pravosti podcenil a později už nechtěl měnit své zkušební postupy, někdy mohla sehrát roli i snaha (v takovém případě však naprosto nepřijatelná) někomu vyhovět. Ať však jsou důvody jakékoli, je třeba říci, že znalec nezkoušející s pravostí známek současně i pravost jejich lepu, může poškodit důvěřivě a nezkušeně filatelisty víc, než se benebezpečnější padělatel.

Když například koupíte nezkoušenou padělanou známku 14 Kč/200 h z emise Letecké 1920, Pof. č. L1, tak podle katalogu Pofis za známku s nálepkou zaplatíte 250 Kč. Za tutéž pravou známku, se „svěžím“, ve skutečnosti však v celé ploše padělaným lepem, označenou znalcem jako bezvadnou (znalecká značka je otištěna dole u okraje známky), zaplatíte podle téhož katalogu 600 Kč. Škoda v prvním případě činí 250 Kč (známka je téměř bezcenná, můžete ji použít nanejvýš jako srovnávací materiál), ve druhém případě však už teoreticky 350 Kč (což je rozdíl v ceně mezi známkou * * a *), prakticky však mnohem víc, protože podle nového katalogu Pofis cena známky bez lepu činí pouhých 40 % z ceny známky s nálepkou, v tomto případě tedy 100 Kč, takže skutečná škoda představuje 500 Kč!

Kdyby nám chtěl někdo násilím vzít pětistovku, to bychom se bránili jako lvi! Ale když nám nějaký vyuk, za – třeba neúmyslně – pomoci „hodného“ znalce (který ji označil jako bezvadnou) prodá „svěží“ dvouhalérový trojúhelník PČ 1919 s padělaným lepem za „pouhou“ tisícovku (vždyť v katalogu stojí o dvě stovky víc!), jsme mu pomalu ještě vděční. A přitom jsme právě prodělali 800 korun (cena s nálepkou je 600 Kč a bez lepu jen 30 % z toho, tedy 180 Kč)!

Takových příkladů bychom mohli uvést dlouhou řadu. Jak ale teď z toho ven? V první řadě je třeba říci, že známka s jednou lehkou nálepkou není poškozená. Způsob adjustace (upevňování) známek ve sbírkách se postupně vyvíjel, stejně jako materiály, které k tomu

byly používány. Lepení známek filatelistickými nálepkami se ve své době zdálo tím nevhodnějším a nejbezpečnějším způsobem. Spolu s vývojem nových materiálů se však na to, jak jsme si ukázali, názor filatelistické veřejnosti postupně měnil. To se projevilo v rozdělení původní kategorie známek „nepoužité“ na dvě nové samostatné kategorie – „svěží“ a „s nálepkou“, z nichž každá získala vlastní katalogový sloupec a vlastní ocenění. Dokonce je možné říci, že vzhledem k nepoměru mezi existujícím počtem známek s nálepkou a (u některých emisí) nepatrným počtem známek skutečně svěžích je katalogová cena * cenou „normální“ a rozdíl k ceně ** je jakýmsi (mnohdy velmi značným) příplatkem za její „panenskou netknutost“.

Problém nastává teprve tehdy, když se někdo snaží odstraněním nálepky přesunout známku do cenově vyšší kategorie. Taková známka už pak touto manipulací nesporně poškozená je a jako taková musí být i označena. Polohy znaleckých značek však vznikly v historicky jiné době a dnešní vysoké nároky na jakost známek už nemohou uspokojit. Nejlepší by samozřejmě bylo zavést jiné označování známek svěžích a jiné s nálepkou. Lepení nepoužitých známek se však už jako způsob ukládání nepoužívá a známky * zřejmě už na trhu nebudou přibývat.

Co však s nepoškozenými známkami s nálepkou, které znalec správně označil jako bezvadné a u kterých padělatel dodatečně odstranil nálepku? Většina cennějších známek ČSR I byla totiž označena už za první republiky, podle tehdejších zavedených zvyků. Pokud však má nyní pravost a kvalita lepu tak velký vliv na cenu známky, nemohou se sběratelé ani znalci tvářit, že lep není její plnoprávnou součástí. Proto znalci musí ke známkám s nálepkou přistupovat obezřetně a za bezvadné nyní označovat pouze ty, které mají jednu lehkou nálepku nebo stopu po ní.

Známky s více nálepkami, s těžkými nálepkami, popř. s nálepkou odstraněnou bezvadné prostě nejsou, a proto je tak také není možné označovat. Tady se už totiž nemůžeme řídit tradičními zavedenými postupy, které mají kořeny v době, kdy cenový rozdíl známek s nálepkou a svěžích nebyl nijak velký. Jak jsme si ukázali, „cena lepu“ je dnes už tak vysoká, že mu prozíravý filatelista, který samozřejmě počítá s budoucím výhodným prodejem svých známek, prostě musí věnovat patřičnou pozornost. Řešením je buď vlastní studium nebo kvalitní fotoatext, ze kterého jasně a se zárukou vyplyne jakost lepu zkušeno známky.

Samozřejmě by bylo ideální, kdyby všichni sběratelé dosáhli takové odborné úrovně ve svém sběratelském oboru, aby si především dokázali poradit sami. To je však nereálné a nikdy a nikde takový stav nenastal. Důležité proto je, aby každý správně odhadl své zkušenosti. Je to ostatně v jeho vlastním zájmu – pokud je přeceněn, za chyby pak zaplatí. Jak se říká, řidič nemá jet tam, kam nevidí (nebo jen velmi pomalu a opatrně), a ani filatelista by se neměl bezhlavě pouštět do oblastí, kterým dobře nerozumí. Sběratelé, kteří si sami poradit nedokážou, by se proto při nákupu dražších nepoužitých známek vždy měli obrátit na

důvěryhodného znalce. U známek v ceně řádově za tisíce a více korun bych doporučoval vyžadovat od prodávajícího současně kvalitní fotoatext se zárukou od žijícího znalce, obsahující i jednoznačné vyjádření o pravosti a jakosti lepu. Je samozřejmé, že padělatelé lepu a prodejci jejich výrobků budou vyhledávat spíše znalce, kteří budou nadále vystavovat atesty bez tohoto vyjádření, popřípadě „hodné“ znalce, kteří budou při posuzování lepu (a jakosti vůbec) shovívaví. Nákup známek s takovými atesty a od takových dodavatelů je však cesta, kterou se prozíravý sběratel nemůže ubírat, pokud jednou nechce splakat nad výdělkem.

Univerzální návody neexistují a asi každý ze začátku musí více či méně draze spálit. Aby to bolelo co nejméně, několik rad, které vám při nákupu cennějších známek mohou ušetřit peníze a nepříjemnosti:

1. Ve filatelii není nic lehčího, než něco špatně koupit.
2. Nekupujte nikdy nic pod tlakem okolností. Jakékoli nabídky s poznámkami typu „musíte se rozhodnout hned, mám na to několik jiných kupců“, je lépe odmítnout.
3. Argumenty prodávajícího, že tyto známky jsou zaručeně svěží, protože je má po vlastní prababičce, která je koupila před válkou na poště, a od té doby ležely netknuté v obálce, mohou být pravdivé, vy je však hned pusťte druhým uchem ven.
4. Nejnevýhodnější nakonec bývají „výhodné“ nákupy pod cenou od neznámých prodávajících – známky mohou být poškozené, reparované, padělané, kradené atd.
5. Prodejem známek s padělaným lepem (a leckdy i jeho reparováním) se zabývají i důvěryhodně vypadající lidé, do kterých byste to v životě neřekli.
6. Z dlouhodobého hlediska je výhodnější nakupovat třeba i o něco draže, ale od toho, komu známku můžete v nejhorším přinést zpátky, a víte, že vám vrátí peníze (záruka má také svou cenu).
7. Nestyďte se požadovat, aby v případě pochybností o pravosti a jakosti lepu prodávající spolu s vámi navštívil důvěryhodného znalce s prosbou o radu. Kontakt na členy Komise znalců SČF najdete na webu Svazu českých filatelistů.
8. Drahé neupotřebené známky kupujte pouze s fotoatextem důvěryhodného znalce, obsahujícím i vyjádření o pravosti a kvalitě lepu – a nejlépe i závazek, že za správnost svého výroku v plné výši ručí.
9. Pravý lep „vypadá pravě“, což sice zní jako laciný bonmót, ale je to pravda, kterou si lze cvikem dobře ověřit; navíc je to rada, kterou začíná většina bankovních návodů na rozpoznání padělaných bankovek – „... pravá bankovka vypadá pravě“.
10. A nakonec to nejdůležitější, co by si každý filatelista i obchodník měl opravdu dobře zapamatovat: V případě pochybností je lepší neudělat nic (tzn. známku nekoupit), než udělat chybu!